Bu Çağın Adı

Tarık Buğra

ÖTÜKEN

Tarık Buğra (d. Akşehir 1918 – ö. 26 Şubat 1994); Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en önemli yazarlarından olan Tarık Buğra ilk ve orta tahsilini Akşehir'de tamamladı. Konya Lisesi'ni bitirdi (1936). Çeşitli aralıklarla İstanbul Üniversitesi'nin Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde ikişer üçer yıl okuyup vazgeçti. Akşehir'de çıkardığı *Nasrettin Hoca* gazetesi ile gazeteciliğe başladı. İstanbul'a gelince *Milliyet*, *Yeni İstanbul*, *Haber* ve *Tercüman* gazetelerinde fıkralar yazdı, sanat sayfaları düzenledi. Haftalık *Yol* dergisini çıkardı.

Tarık Buğra, gazetecilikle olan ilgisini 1983 yılı sonuna kadar devam ettirdi. Gazete yazılarının değişik ve kendine has özellikleri vardır. Hiçbir zaman basmakalıp düşünce ve ideolojilerin takipçisi olmamıştır. Zaman zaman dil, edebiyat ve sanat konularına da yer verdiği bu yazılarında hür, bağımsız ve meseleler karşısında tarafsız bir yazar olma vasfını kaybetmemiştir.

Tarık Buğra, edebiyat dünyasına küçük hikâyelerle girdi. Cumhuriyet gazetesinin açtığı bir yarışmada "Oğlumuz" adlı hikâyesi ile ikinci olması, onun için bir dönüm noktası olmuştur. Daha sonra *Çınaraltı* ve *İstanbul* dergilerinde hikâyeler yazmaya devam etti. Bu hikâyeler kronolojik bir sıra ile incelendiğinde ilk dikkati çeken şeyin, yazarın bir acemilik/çıraklık dönemi olmayışıdır. Hemen her yazarda takip edilen zaman içinde ustalaşma, Tarık Buğra'da görülmez. O, daha ilk hikâyesinde usta bir yazar olduğunu ortaya koymuştur. Hikâyelerinde daha çok yakın çevre, aile hayatı, sevda ilişkileri, küçük kasaba intibaları gibi ferdî ve dar çerçeveli konular göze çarpar. Tarık Buğra olay değil, atmosfer hikâyecisidir.

Roman dünyamızda Tarık Buğra'ya sağlam ve sarsılmaz bir yer sağlayan eseri hiç şüphesiz *Küçük Ağa*'dır. Bu eserde ve bunun devamı olan *Küçük Ağa Ankara'da* ve *Firavun İmanı* romanlarında Millî Mücadele ilk defa değişik bir açıdan ele alınmıştır. Daha çok devletin resmi görüşünden hareket eden Kurtuluş Savaşı romanlarının tam aksine bu üç romanda meseleler, insan/millet açısından ele alınmış, yeni ve doğru bir yorumla ortaya konulmuştur. Bu roman "tarihi açıdan Millî Mücadele'de insanın yeri, milletin yeri nedir?" sorularının cevaplarını araştırır.

Yazar, *Yağmur Beklerken* romanında Serbest Fırka denemesinin, *Gençliğim Eyvah*'da ise 1970'li yıllarda Türkiye'nin bir numaralı meselesi haline gelen anarşi olaylarının değişik yönlerini, perde arkasını tasvir ve tahlil eder. Tarık Buğra, Osmancık romanı ile de, Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını anlatmıştır. Bu eserde de cihan devletini kuran irade, şuur ve karakterin tahlili vardır.

Tarık Buğra, roman kahramanlarını idealize etmez. Onun romanlarındaki bütün tipler tabiidir. İnsanı, en gerçek ve inkâr edilemez yanından -mizacından- ve insanın en soylu duygusundan -hüzünlerinden- ele almıştır. Bu özellikleriyle Tarık Buğra, realizmin Türk romancılığındaki en usta yazarlarından birisidir. Tarık Buğra'da belli ve kalıplaşmış bir fikri ispatlama, yorumlama ve propogandasını yapma endişesi yoktur. O, romanı, roman olarak düşünür. Tarık Buğra'yı bugün ve gelecekte sarsılmaz yapan özellik onun bu tutumudur. Ona göre roman, hatta sanat "kâinatı ve insanları bir mizaca göre yeniden yaratmaktır." Bu açıdan bakılınca Tarık Buğra, bir tahlil ustası olarak göze çarpar. Onun bazı romanlarında insan, bazılarında mesele ön plândadır, fakat ikisi de her zaman dengelidir. Tarık Buğra roman ve tiyatro gibi yarına kalıcı eserlerin en mükemmel kültür Türkçesi ile yazılacağını savunmuştur. Sanat eseri için her türlü basmakalıbı reddeden bağımsız bir sanat anlayışını benimsemiş olan Tarık Buğra, güzel Türkçesi, canlı ve yoğun üslûbu, derin tipleri ile Türk hikâye, tiyatro ve roman yazarlarının başında yer almıştır.

Eserleri: *Hikâye*: Oğlumuz (1949), Yarın Diye Bir Şey Yoktur (1952), İki Uyku Arasında (1954), Hikâyeler (1964, yeni ilavelerle 1969) *Tiyatro*: Ayakta Durmak İstiyorum, Akümülatörlü Radyo, Yüzlerce Çiçek Birden Açtı (1979) *Gezi Yazıları*: Gagaringrad (Moskova Notları) (1962), *Fıkra ve Deneme*: Gençlik Türküsü (1964), Düşman Kazanmak Sanatı (1979), Politika Dışı (1992). *Roman*: Siyah Kehribar (1955), Küçük Ağa (1964), Küçük Ağa Ankara'da (1966), İbiş'in Rüyası (1970), Firavun İmanı (1976), Gençliğim Eyvah (1979), Dönemeçte (1980), Yalnızlar (1981), Yağmur Beklerken (1981), Osmancık (1983). *Senaryo ve oyunu*: Sıfırdan Doruğa-Patron (1994).

İçindekiler

Diyorlar/ **29 Mayıs 1988**... 11
Dost-Düşman / **8 Kasım 1987** 16
Çöplükler / **13 Aralık 1987** 21
Çirkinlikler/ **20 Aralık 1987** 26
Ne Oldi?/ **22 Kasım 1987** 31
Belediye/ **1 Kasım 1987** 36
Ardından/ **18 Ekim 1987** 41
Geçen Pazar/ **6 Aralık 1987** 46
Politikadan Öte/ **27 Aralık 1987** 51
Dişi Hindiler/ **28 Ağustos 1988** 56
Dinmeyen Fırtına/ **2 Ekim 1988** 61
Bordro Mahkûmları/ **31 Temmuz 1988** 66
Gündem Dışı/ **9 Ekim 1988** 72
Para/ **7 Şubat 1988** 77
Doğu-Batı/ **6 Mart 1988** 82
Politize Oluyoruz/ **17 Nisan 1988** 87
Depolitizasyon/ **3 Ocak 1988** 92
Bir Eski Yazı / **6 Kasım 1988** 97
Geri Kalmak/ **5 Haziran 1988** 102
Kapat Gözünü/ **17 Temmuz 1988** 107
Damlalar/ **25 Aralık 1988** 112
Bu Çağın Adı Ne?/ **11 Eylül 1988** 117
Ben/ **14 Ağustos 1988** 122
Tepkisiz Toplum/ **13 Temmuz 1988** 127
Aklın Yolu/ **25 Eylül 1988** 132
Marx ve Günümüz/ **19 Mayıs 1988** 137
Düşünce Felci/ **27 Temmuz 1988** 140
Sisyphe Efsanesi / **8 Mayıs 1988** 143
Ağaç ve Orman/ **31 Ocak 1988** 146
Kendi Gitti/ **19 Haziran 1988** 151

Edebiyat ve Tarih/ **Argos, 1989** 156
Saygı ve İşkence/ **18 Aralık 1989** 160
Yusyuvarlak/ **27 Kasım 1988** 165
Büyük Lâflar/ **18 Eylül 1988** 170
Saygıyı Korumak/ **22 Mayıs 1988** 174
Hak Etmek/ **25 Mayıs 1988** 179
13 Kişi/ **8 Mayıs 1988** 184
Vakit-Nakit/ **17 Ocak 1988** 189
Hangi Salamon?/ **13 Mart 1988** 194
Kuduz Gibi/ **21 Şubat 1988** 199
Kelime Düşmanlığı/ **24 Nisan 1988** 204
Daüssıla/ **13 Nisan 1988** 209
Karmakarışık/ **24 Ocak 1988** 214
Eğri Oturmak Doğru Konuşmak/ **4 Aralık 1988** 219
Kıraat/Hâne/ **23 Ekim 1988** 225
Gullit Adında Biri/ **26 Haziran 1988** 230
TRT Olmasaydı/ **24 Temmuz 1988** 235
Eğitim ve Gençlik/ **13 Kasım 1988** 240
Gençlik/ **30 Ekim 1988** 245
Kendini Tanımak/ **10 Temmuz 1988** 250
Üç Konu/ **14 Eylül 1988** 255
Politikacı/ **25 Haziran 1989** 260
Politika Bu mu?/ **29 Ekim 1989** 265
Kalpazanlıklar/ **19 Şubat 1989** 270
Pis Dünya/ **26 Mart 1989** 275
Gazete/ **5 Şubat 1989** 280
Gerilla Savaşı/ **8 Ekim 1989** 285
Geçen Yıl/ **1 Ocak 1989** 291
Değişmeyenler/ **19 Kasım 1989** 296
Bizim Diyebilmek/ **31 Aralık 1989** 301
Giden/Gelen/ **7 Ocak 1989** 306
Özgürlük-Mözgürlük/ **23 Temmuz 1989** 312
Bu Yüzyıl/ **17 Aralık 1989** 318
Yorgan Meselesi/ **6 Ağustos 1989** 323
Bostan Korkuluğu/ **28 Mayıs 1989** 328
Yanlış Rota/ **26 Kasım 1989** 333
Su Döğmek/ **23 Nisan 1989** 338
Sil Baştan/ **16 Nisan 1989** 343
Kırık Plak/ **4 Haziran 1989** 348

Bordro Mahkûmları/ **12 Kasım 1989** 353
Reçete/ **10 Aralık 1989** 359
Şanlı Avcı'lar/ **21 Mayıs 1989** 365
Eski Hikâye/ **10 Eylül 1989** 370
Yumuşak İnişler/ **8 Ocak 1989** 375
Para/ **17 Eylül 1989** 380
Afgan Aynasında/ **12 Mart 1989** 385
Çirkin Kadın/ **19 Mart 1989** 390
Büyük Türkiye/ **2 Temmuz 1989** 395
Sayın Kenan Evren -Öncesi ve Sonrası- / **5 Kasım 1989** 400
İstanbul / Belediye/ **11 Haziran 1989** 406
Ezelî ve Ebedî/ **1 Ekim 1989** 411
Kitap/ **30 Temmuz 1989** 416
Kültür Çıkmazı/ **24 Aralık 1989** 421
Sınır/ **24 Eylül 1989** 426
Suçüstü/ **13 Ağustos 1989** 431
Avam, Ahali, Halk Ulus ve TRT için/ **3 Eylül 1989** 436
Barut Yoksa/ **13 Şubat 1989** 441
Son Şans/ **5 Mart 1989** 446
Bilanço/ **22 Ocak 1989** 452
Yeni Bir Dünya/ **14 Ocak 1990** 457
Tepkide Erimek/ **28 Ocak 1990** 462
Söylemek/Susmak/ **25 Şubat 1990** 467

Diyorlar…

Şiir desem, şiir değil. Şarkı desem, sevdiğim bir şarkı değil. Fakat gene de sık sık dilime takılır: *Diyorlar kül olmaz ateş yanmadan / Denizler durulmaz dalgalanmadan.*

Bu deniz iki yüz elli yıldır dalgalanıyor. Zaman zaman durulur gibi olduğunu gördük. Hattâ durulduğuna inandık; ama çok sürmedi, dalgalar yeniden kabardı, gemimiz yeniden yalpalamaya başladı:

Doksanüç Harbi, Kırım Harbi, Girit Meselesi, Balkan Harbi, Birinci Dünya Harbi, İstiklâl Harbi! Anladık bu lodosları, karayelleri; savaştır, kudurtur suları. Peki, ya o dipten vuran dalgalar?

Nizâm-ı Cedid'ler, Islahat Fermanları, Tanzimat'lar, Meşrutiyet'ler, Fırka'lar, partiler ve isim değiştirip kâh teceddüt, kâh inkılâb veya devrim veya reform olan, fakat her hâlinde de suları kabartan arayışlar!

Bütün bunlara bakıyor ve bu denizin, denizimizin, Türkiye'mizin bunca dalgalanmalardan sonra bir türlü durulamadığını görüyorum. Her patlamadan sonra durulmuş gibi oluyor, insana; *işte duruldu* dedirtiyor. Ne var ki, çok geçmeden gene kabarıyor. O zaman da, savaşları hesaba katmaya bile gerek duymadan; *durulmasını istemeyen galiba* biziz diyesim geliyor.

İşin aslına bakarsanız *galiba* demeye de gerek yok; çünkü durulmayı istemeyen düpedüz biziz. Ne kadar acı olursa olsun, gerçeğin altını çizelim: Biz bir amaçta, bir

sevgide, bir yolda ve yönde bütünleşemiyoruz. Bütünleşmek bir yana, en önemsiz konularda ve meselelerde bile, anlaşmazlıkları, uyuşmazlıkları bir onur, hattâ bir yaşama savaşı yapıveriyor, düşmanlıklara doğru iteliyoruz. Örnek mi isteniyor? Örneği *önce barut yoktu* der gibi veriyorum: Türkçe'miz, yâni anadilimiz:

Çeşitli zamanlarda ve çeşitli vesilelerle hep tekrarlamışımdır; insanlık tarihinde anadilini bile kavga ve cepheleşme konusu yapan, bizden başka bir millet yoktur. Biz, bizi birleştirmesi gereken anadil sevgisini bile, denizimizi allakbullak eden, gemimizi yalpalatan bir deli rüzgâr yapabilmişizdir. Ötesini siz hesap edin.

Söz buraya gelince, kışkırtmalardan, hattâ ihanetlerden de söz edilebilir. Fakat kışkırtmanın ve ihânetin bu kadarına kapılan da biziz. Yâni biz, birbirimize düşmek için kışkırtmanın ve ihanetin her çeşidine aşerer gibiyiz.

Kısacası, bu hâlimiz kesindir ve sosyologlarla psikologlar için, özellikle psikologlar için fazlasıyla önemli bir araştırma konusudur inancındayım.

İddiasız Bir Deneme

Türkiye yalnız paytaht ve başkent açısından değil, insanı ile de, yüz elli yıldır bir kişilik arayışı ve kişiliğini ıspatlama çabası içindedir. Osmanlı'nın iniş, hattâ duraklama döneminde başlamıştır bu kimliğinden hoşnutsuzluk ve yeni bir kimlik peşine düşüş. O gün bugün, yönetim de, insanlarımız da *bir şey olmak* için değişmek ve değiştirmek'ten başka bir çâre görememiş, yâni işin kolayına, yâni taklid'e saplanıp kalmıştır:

Bu bâtılın bâtılı zanla yüz elli yıldır hep değiştik ve değiştirdik; hep taklide sığındık. Mutfaklarımızı değiştirdik, gardroblarımızı değiştirdik, takvimimizi, ağırlık ve uzun-

luk ölçülerimizi değiştirdik. Ve kelimelerimizi bile değiştirdik.

Kesin olarak bilinmesini isterim: Bu bir suçlama veya topyekûn bir karalama değildir. Ben sâdece bir kuşbakışına dâvet ediyorum. Ve bu parantezden sonra söyleyeceklerim şunlardır; ama bir ikinci parantez daha açarak: Öyle değişme ve değiştirmelere baş vurmadan kalkınan ve gerçekten bir şey olan ülkeleri, meselâ Japonya'yı hatırlamak istemeyenlere de bir sözüm yok.

Yönetimi, yâni paytahtı ve başkenti bu tabloda bırakalım da insanlarımıza bakalım:

Biz yüzyıllarca, ama başarı ve ihtişam yüzyılları boyunca kendimizi merkezî otoriteye teslim etmişiz. Onunla şartlanmışız. Devlet yönetimi, yâni politika aklımızın köşesinden bile geçmemiş. Kişileşmeyi sâdece o sınırın içinde mesele edinmişiz.

Ve gün gelip de politika ile ve önce hürriyet, sonra özgürlük gibi, insan hakları, seçme, seçilme hakları gibi politik kavramlarla karşılaşınca kişiliğimizi ıspatlamak için yepyeni bir sınırsız bir alanda buluvermişiz kendimizi. Asıl önemlisi de bütün bu kavramları tek tek kendimize göre yorumlayarak. Gerçek yorumlarında bütünleşerek değil.

Bu yüzden de, çoğumuzda *itirazcı zekâ* alabildiğine gelişmiş, her şeye karşı çıkmak, bir kavgaya katılmak, kahramanlaşmak, madalyalar peşine düşmek hırsı kişileşme sevdasının ana kaynağı olup çıkmış.

Yazar çizerlerimiz bu tablonun en çarpıcı bölümüdür; aydın demek zorunda bulunduğumuz bu kesim, dikkat ediniz, kişiliği, üstün kişiliği tenkidde, tenkidde bile değil, kötülemede, karalamada, yermede aramaktadırlar. Kötüledikleri, karaladıkları, yerdikleri kişi veya tutum ne kadar önemli ise o kadar üstünleşebileceklerini vehmetmektedirler.

Sıradan insanlarımız da öyle: Bizler de beğenmemekle, karşı çıkmakla, küçümsemekle kişilik vehmediyoruz. Birimiz birisini övsek, ötekimizin sözü hazırdır: Onu bana sor. Konu kişi değil de, önemli bir Türkiye meselesi ise ve karşımızdaki bu meselenin ele alınış tarzını beğeniyor, övüyorsa, hiç bir şey söyleyemesek, yâni mesele için hiç bir düşüncemiz olmasa bile, cevabımız hazırdır: Mânalı mânalı; *sen öyle bil* deriz.

Her şeyin kötüye gitmesini ister gibiyiz. Hâlimiz ne kadar kötü olursa olsun o kadar hoşlanır gibiyiz. Engellemek en sarıcı zevkimizdir sanki. Ve bu zevk, zaman zaman yıkıcılara ve yıkıcılığa doğru meyletmektedir, edebilmektedir; etmiştir.

Kimin Yararına?

Durum hâlâ iç açıcı görünmüyor. Bu zevke kapılanlarımız o kadar az değildir. Az olsa bile bu zevkin şiddeti ciddî bir meselemizdir. Zira bu zevk yüzünden, bu karşı çıkma ve yıkma zevki yüzünden iktidarlarla devlet birbirine karıştırılmakta ve yazıda, çizide, sokaktaki sözde, iktidarlarla devlet birbirine karıştırılmakta ve yazıda, çizide, sokaktaki sözde, balta iktidara derken, çoğu zaman devlet'e sallanıyor.

Ve bu psikoloji çarpıklığından, bu çarpık, hattâ sapık zevkten sâdece kötü ve yeteneksiz politikacılarla Türkiye'nin kalkınmasını, güçlenmesini, büyümesini istemeyenler yararlanıyor. Ancak onlar yararlanıyor; çünkü ancak onlar yararlanabilir. İnsan şöyle bir düşününce, geçmişimizi şöyle bir eşeleyince denizimizin, sâdece onların eliyle değil, ama kesin olarak onların yüzünden patladığını görüyor:

Sık sık tekrarlamışımdır ve her zaman tekrarlamayı gerekli bulurum ki, *kötü veya yeteneksiz politikacı, vatandaşlar arasındaki düşünce ayrılıklarından beslenir. Bu yüzden de bu ayrılıkları düşmanlıklara dönüştürmek için çalışır; körükler onları.* Ve muhalefet sanatını, elbette istemeden, elbette bile bile değil, ama önlenemez bir şekilde, iktidarı derken devlet'i yıpratma üslûbuna bağlar. Aczi, yeteneksizliği kötü politikacıyı demagojiye, kışkırtmacalara mahkûm düşürüyor. Öte yandan da, sözünü ettiğim o yoz kişileşme sevdâsı öylelerinin sermâyesi, hattâ müttefiki oluyor.

Büyük ve belâlı fırtınalar atlattı bu deniz. Hâlâ durulmuş ve gökyüzü tamamen mavileşmiş değildir. Fakat gemimiz için, devletimiz için, güçlenmemiz, büyümemiz için varmak istediğimiz liman uzakta değildir, ulaşılamayacak gibi değildir. Yeter ki biz, bu hiç de uzun olmayan mesafe içinde, kişileşmenin, kişiliğimizi ıspatlamanın gerçekyolunu, tek tek vatandaşlar olarak, artık kavrayalım. Kişileşmenin, üstün kişilik edinmenin sâdece itirazcı zekâ ile mümkün olamayacağını, karşı çıkmakla, kötülemekle, karalamakla bir yere varılamayacağını; iyiyi, yararlıyı, doğruyu desteklemenin kişiliğimize, hele hele büyüklüğümüze halel getirmeyeceğini kavrayalım.

Doğrudur: İnsana bir de düşman lâzım, insan düşmansız yapamaz. Ama gerçek düşmanını bilemeyen insan ve toplumdan da hayır gelmez; unutmayalım.

Dost-Düşman

Dış Politikayı menfaatlar düzenler. Bakmayın siz, şampanya kadehleri kaldırılırken söylenen güzel sözlere, devletler arasında ezelî ve ebedî dostluklar yoktur. Tıpkı, ezelî ve ebedî düşmanlıkların da olmadığı, olamayacağı ve olmamasının gerekişi gibi.

Siyasî tarihde çok eski dostluklar ve düşmanlıklar varsa, bunlar, sâdece, uzun süren, uzun süre değişmeyen menfaat ortaklıklarının veya çatışmalarının olduğunu ve olabileceğini gösterir. Şu köhne Dünya, ayni dîne, ayni kültüre bağlı devletlerin de, çıkarları çatışınca nasıl kanlı bıçaklı olabileceklerine de, aksine de çok şahit olmuştur. Ve, hâlâ bu durumdadır: Dostluklar ve düşmanlıklar boyuna değişiyor. Değişecektir de.

Durup dururken; iki kere iki dört eder demeyi sevmem. Bu gerçekleri tekrarlamama, siyasî partilerimizden birinin genel başkanı sebep oldu:

Kendisine ve görüşlerine karşı herhangi bir saplantım bulunmayan bu zat, geçen hafta içinde, bir konuşmasında, "Dost Yunanistan!" dedi.

Biliyor ve benimsiyorum: Evet, yurtta sulh, cihanda sulh. Fakat elin oğlu benim gibi değil. Elin oğlu, Yunanistan işte, barışın tek şartını beni yemeye bağlıyor; beni tüketmekte arıyor. Gerçek, gün gibi ortada: Hep karşımda o. Bütün konularda menfaatlarımızı engellemek, haklarımızı baltalamak için elinden geleni -gizlisi, kapaklısı yok bu-

nun- açık açık yapıyor. Yalan söylüyor, iftira ediyor, önüne hangi fırsat çıkarsa, hesabını, kitabını bile yapmadan, dört elle sarılıyor.

Durum bu ve hâlâ dost! Aklım ermez böyle diplomasi inceliklerine. Kendimi tutamasam, yere batsın diyeceğim.

Tarihçe

Daha dünmüş gibi hatırlarım: Eski Yunan uygarlığının, sahte belgeler ve kuru iddialarla mirasına konan bu devletin kralı; *"Kıbrıs dâvası, mukaddes kilisenin ve asîl helenizmin dâvasıdır."* demişti.

O gün, bu gün, bu ülkede, yalnız iktidarlar değil, rejimler değişti; bu slogan değişmedi. Yüreğim sızlaya sızlaya söylüyorum: Tut ki Kıbrıs'a boş verdik; değişmezse değişmesin dedik. Fakat, aslında pespâye bir komedi iken, bizim geniş yürekliliğimiz yüzünden zamanla ciddîleşen şu Megalo İdea'ları -Büyük Ülkü'leri- yâni, İstanbul, Trakya'nın bütünü ve Batı Anadolu üzerindeki iddiaları değişti mi?

Elbette "Yere batsın!" demek gerekir, bu soruyu hatırlamayan ve hatırlamadığı için, "Dost Yunanistan!" diyen diplomasi inceliğine.

Ben de isterim, hem de yürekten isterim: Unutalım bu komşunun, eline fırsat geçer geçmez saldırdığını, savunmasız köylerimi, kentlerimi, İzmir'imi yakıp yıktığını, Bursa'mı kirlettiğini. Ama o unuttuğunu ve unutturmak istediğini gösteren ne yaptı? Ne yapıyor?

Ve Günümüz

Bulgaristan'ın bizimle ilişkileri belli. Ermeni tethişçileri belli. Ege meselesi belli. Ortak Pazar hikâyesi belli.

Kıbrıs belli. Ve, Yunanistan'ın bütün bu konulardaki tutumu daha da belli.

Başımızı tarihe ve bu tutuma karşı kuma sokmadığımız takdirde, bugünkü başbakanlarına "zıpır" deyip geçebilir miyiz? Onu kendisiyle sınırlı bir olay sayabilir miyiz?

Karşımızdaki tabloda -şeksiz, şüphesiz- Yunanistan'ın karakteri vardır ve karakter değişmez; değişmeyene karakter denir.

Yanlış anlaşılmasın: Ana çizgisi Türk düşmanlığı olan bu karaktere, topyekûn Yunanlı'nın karakteri demiyorum. Yunan devlet adamlarının ve, hangi rejimde olursa olsun, Yunan devletinin karakteridir bu. Fakat devletler arasındaki dostlukları da, düşmanlıkları da -ne çare- milletler değil, onların idarelerini ele geçirenlerin menfaat hesapları belirliyor.

Bir açıklama daha: Bu karakteri küçümsemiyorum ben. Aksine, saygı duymak zorunda hissediyorum kendimi. Hem de gıpta ederek: Bir devletin, gel git iktidarlarla değişmeyen ve değiştirilemez gerçeklere göre ayarlanmış bir dış politikası olmalıdır. Uydu durumuna düşmemenin, Dünya önünde kişilik korumanın başka yolu yok ki!

Eğitim

Romanlarımdan birinde bölüm başlığı yapmışımdır: *İnsan'a bir de düşman gerek*.

İnsan yemelidir, içmelidir, barınmalı, ısınmalı, sevmeli, sevilmelidir. Kesin bu. Ama insan'ın bir de düşmanı olmalıdır; gücünü, üstünlüğünü, kendine güvenini duyabilmesi için. İnsan bunu duymadan rahat edemiyor, hiçleşmiş sayıyor kendini. Spor bu içgüdünün ehlileştirilmesi, uygarlaştırılmasıdır. Yetmiyor ama; kavgalar, döğüşler, cinayetler önlenemiyor. İnsan oğlu, ne yapıp edip kendine bir düşman buluyor.

Üstün eğitimler bu gerçeği kavrayan, yararlıya yönlendiren eğitimlerdir. Onlar, spordan ve başarı yarışlarından kalan açığı, insanlarına dış düşmanlar göstererek kapatıyor. Bırakın uzaklarımızı, işte Bulgaristan, işte Yunanistan. Okul marşlarında ve kitaplarında İstanbul amaç, İstanbul ülkü. Ve Türk, düşman.

Bize Gelince

Bize gelince, biz gerçekten soylu, gerçekten üstün bir insancılıkla benimsedik o yurtta barış, dünyada barış ilkesini. O kadar içten bir benimseyişti ki bu, 9 Eylüllerde bile, nutuklarda ve okul kitaplarında, Yunan demedik, yusyuvarlak ve soyut bir düşman dedik:

Sanki, İzmir'den Sakarya'ya kadar köylerimizi, kentlerimizi yakıp yıkan Yunan değil de, isteyenin istediği gibi isimlendirebileceği bir fantomdu. Böylece, insanlarımızın düşmanlık içgüdüsünü tatmin ediyor, besliyor, ama hedefini açık bırakıyorduk.

Acısını çektik bunun. Faturasını çok pahalı ödedik.

Çünkü

Şöyle bir düşünüyorum da, yakın geçmişimizi ve başımıza bunca belâlar saran kötü politika ile kötü politikacının akla ziyan başarısını bu eğitim hatasından başka bir şeyle yorumlayamıyorum:

Gerçekten de, insan oğlunun bu düşman edinme ihtiyacını biz, bu politika ve bu politikacılar yüzünden öz yurdumuzda, kendi insanlarımızda tatmine kalkıştık.

Bu parti, öteki parti; şu düşünce, o düşünce derken kendi kendimize -o ne çılgın, o ne sar'alı ve gözü kanlı coşkuydu, ya Rabbi- düşman olduk. Hem de öyle bir düşman ki, selâma, sabaha, barışa, mütârekeye, hattâ yaşama

hakkına rıza göstermiyordu. Nice dostluklar, arkadaşlıklar solup gitti. Aileler parçalandı, aileler!

Ve, benden binyıllık vatan parçalarını isteyenlerle, nefesimi kesmek için her yola başvuranlarla dost olduk da, onları sevdik de, yaptıklarını ve yapmakta olduklarını unuttuk da, başka partiden veya başka düşünceden diye, birbirimizle barışmaya yanaşmadık, boğazlaştık.

İşte bu yüzden ve bütün bunları unutamadığım için, yere batsın Yunanistan'a dost diyen ince diplomasi diyorum. Sâdece bunun için; yâni Yunanlı'ya düşman kalalım ve Yunanistan'la, menfaatlarımız gerektirse bile, dost olmayalım diye değil.